

VÝVOJ VYUŽITÍ KRAJINY NA ÚZEMÍ OBCE CHUDENICE

František Mužík, Katedra geomatiky, Fakulta stavební ČVUT v Praze, frantisek.muzik@fsv.cvut.cz

Tento poster si klade za cíl představení vývoje způsobu využití krajiny na území obce Chudenice. Podklady pro tento výzkum tvoří staré mapy, zejména Císařské povinné otisky stabilního katastru a Státní mapa 1 : 5 000 – odvozená.

Celkově bylo území zkoumáno v pěti časových obdobích (1837, 1951–1954, 1979–1984, 1988–1994 a 2023. Třetí zmíněné období není součástí tohoto příspěvku z důvodu celkové přehlednosti map.

Výstup této práce slouží jako jeden z podkladů, na základě kterých probíhají práce na obnově krajiny, za kterými stojí současné vedení obce. Zejména se jedná o výsadbu alejí a obnovu zaniklých segmentů cestní sítě či vodních prvků.

Obec Chudenice se nachází v severozápadní části okresu Klatovy v Plzeňském kraji. Západní hranici obce prochází hranice okresů Klatovy a Domažlice. Pod správu obce Chudenice patří čtyři katastrální území: Chudenice (č. 654612), Bezpravovice (č. 654604), Lučice u Chudenic (č. 654621) a Slatina u Chudenic (č. 654639). V obci k roku 2023 žije 761 obyvatel.

Přirozeným historickým centrem zájmového území je městys Chudenice. Od 90. let má Chudenicko status krajinné památkové zóny, tudíž jsou zde uplatňovány striktnější památkové principy. Mezi významné památky patří Starý czernínský zámek, kostel sv. Jana Křtitele, zámek Lázeň s anglickým parkem, rozhledna Bolfánek či arboretum Americká zahrada.

Současné krajině Chudenicka dominuje lesní porost, který pokrývá přes 40% plochy obce. Orná půda a trvalé travní porosty pokrývají téměř shodně každý zhruba čtvrtinu území. Zbytek plochy území tvoří vodstvo, cestní síť, intravilán a ostatní typy využití půdy (např. neúrodná půda či travnaté pásy podél silnic).

V průběhu sledovaného časového období (rozmezí 186 let) doznala krajina na území katastrálních území Bezpravovice, Chudenice, Lučice u Chudenic a Slatina u Chudenic významných změn, které jsou podobného charakteru jako ve velké části okolních obcí. Jedná se zejména o zcelování zemědělských pozemků, zánik cest či stromořadí a změny koryt vodních toků, tedy meliorace, narovnávání a rušení přirozených meandrů.

Krajinný pokryv v roce 1837

Podklad: Císařské otisky stabilního katastru

Krajinný pokryv v 50. letech 20. st.

Podklad: Státní mapa 1 : 5 000 – odvozená, stav k 1951–1954

TYP KRAJINNÉHO POKRYVU

- orná půda
- trvalý travní porost
- lesní plocha
- zahrada
- vodstvo
- nádvoří
- ostatní plocha
- zastavěná plocha
- cestní síť

Krajinný pokryv v 90. letech 20. st.

Podklad: Státní mapa 1 : 5 000 – odvozená, stav k 1988–1994

Krajinný pokryv v roce 2023

Podklad: Základní topografická mapa, katastrální mapa

Značným vývojem prošla zástavba. Největší rozvoj zastavěných ploch lze sledovat přímo v Chudenicích. Poměrně velké rozšíření intravilánu je možné dále zřejmé v části Lučice, ostatní části obce se v tomto smyslu rozvinuly pouze mírně. Zastavěná plocha v Chudenicích se oproti půlce 19. století zvýšila o více než dvojnásobek.

Výraznou proměnou prošel tok řeky Poleňky, která protéká jihovýchodní částí obce, kde mimo jiné dodává vodu Liteňskému rybníku. V průběhu 80. let 20. století byla Poleňka ve sledované části razantně narovnána, přičemž zmizelo i rameno Mlýnského potoka.

Od počátku sledování vývoje využití krajiny na území obce Chudenice, se krajina výrazně proměnila. Její charakter zůstal stále poměrně stejný, neboť se stále jedná o zemědělskou krajinu, avšak masivní změny proběhly v rámci zcelování zemědělských ploch. Tento proces zapříčinil úbytek polních cest, stromořadí, remízků a jiných krajinných prvků, které přirozeně dělily krajinu. Část původně zemědělských ploch byla nahrazena nově vysazenými lesními celky, což je nejvíce zřetelné na jihozápadní části obce.

ZMĚNA KRAJINNÉHO POKRYVU

beze změny, malá změna	O → LP
TTP → OP	ZP → LP
LP → OP	OP → V
V → OP	TTP → V
O → OP	LP → V
ZP → OP	O → V
OP → TTP	OP → O
LP → TTP	TTP → O
V → TTP	LP → O
O → TTP	V → O
ZP → TTP	OP → ZP
OP → LP	TTP → ZP
TTP → LP	V → ZP
V → LP	

Změna krajinného pokryvu mezi lety 1837 a 2023

OP – orná půda
TTP – trvalý travní porost
LP – lesní plocha
V – vodstvo
O – komunikace, intravilán, parky
ZP – zastavěná plocha

Při porovnání stavu krajiny mezi roky 1837 a 2023, je zřejmé, že na území obce Chudenice došlo k velkému zániku cest, a to zejména polních.

Část de facto zaniklých cest je v krajině stále patrná, neboť se jedná o úseky využívané chodci či zemědělci. Tyto úseky však neplní důležité funkce v krajině, protože se jedná pouze o místa, kde je půda udusána koly zemědělské techniky. Chybí podél nich stromořadí, remízky či úzké travnaté pásy, které by pomáhaly rozvíjet biodiverzitu krajiny.

Vedení obce vyvíjí značné úsilí v oblasti obnovy krajiny s cílem předcházení eroze, obnovy biodiverzity a znovupojení částí obce přirozenými cestami.

Informace o obnově alejí v Chudenicích po naskenování QR kódu níže:

Zdroje dat: Český úřad zeměměřický a katastrální (Císařské otisky stabilního katastru, Státní mapa 1 : 5 000 – odvozená, RÚIAN, Základní topografická mapa)